

Giftskatter vender den tunge ende nedad

Milhøj, Anders

Published in:
Berlingske Tidende

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Milhøj, A. (2008). Giftskatter vender den tunge ende nedad. *Berlingske Tidende*, 15.

Lektor Anders Milhøj
Københavns Universitet, Økonomisk Institut

En stigning i giftskatterne leder ikke automatisk til et lavere forbrug

Mange argumenterer for at sætte afgiften på alkohol, tobak og andre usunde varer op for til gengæld at nedsætte moms på sunde fødevarer. Der har nemlig været gode erfaringer med alkoholbeskatningen, der i sin nuværende form blev indført i 1917, da prisen på snaps blev mangedoblet, og forbruget faldt drastisk, så alkoholskaderne i form af fx skrumpelever dalede kraftigt i årene derpå. Nu opfattes alkoholforbruget igen som så stort et problem, at politikere og læger, fx fra Forebyggelseskommissionen, ønsker at gentage succesen.

Den naturlige tanke er, at når en vares pris stiger, falder forbruget af netop denne vare, men dermed overses, at en prisstigning på én vare kan kompenseres ved at nedsætte forbruget af andre varer. Hvis prisen på modermælkserstatning stiger, har alle et incitament til købe mindre, men mon ikke forældrene køber det alligevel? Omvendt vil en prisnedsættelse på engangsbleer give en bedring af det samlede familiebudget, der jo omfatter meget andet end bleer, men forbruget af netop engangsbleer stiger nok ikke.

Selvom det lyder underligt, kan alkohol tilsvarende opfattes som en vare, der anskaffes i en vis mængde, uanset om prisen er høj eller lav, for i Danmark har det officielt beskattede alkoholsalg været konstant i mere end 25 år, selvom velstanden samtidigt er steget. Endda blev afgifterne på øl og vin i blev nedsat i 90-erne og afgiften på spiritus i 2003, uden at det samlede alkoholforbrug steg. Senest har den ensidige afgiftsnedsættelse på spiritus i 2003 øget forbruget af spiritus, men forbruget af øl og vin er dalet tilsvarende. Tallene viser altså, at der købes nogenlunde samme mængde alkohol i Danmark uanset prisen, men at der er en tendens til, at efterspørgslen efter alkohol retter sig mod de billigste typer. Groft formuleret vil vi have en bestemt mængde alkohol og for at undgå unødvendige udgifter, er vi villige til at vælge de billigere typer.

Størsteparten af den alkohol, der drikkes i Danmark, drikkes af velfungerende mennesker med så god privatøkonomi, at de uden videre kan absorbere øgede alkoholpriser i det samlede forbrug. Unge mennesker anses af mange for at være specielt prisfølsomme, men de kan sagtens tjene mere end 50 kr. i timen skattefrit, så de kan også let finansiere en forhøjelse af alkoholafgiften med besparelser på tøj og biografbesøg eller ved at arbejde en time ekstra.

Det kan diskuteres, hvor stor en del af danskernes alkoholforbrug, der er skadeligt. Pæne mennesker lader sig gerne citere offentligt for at drikke et glas rødvin til maden hver aften, og da også langt flere kvinder drikker nu end tidligere, kan det konkluderes, at en væsentlig del af det samlede danske alkoholforbrug er bredt ud over en så stor del af befolkningen, at det ikke kan være sundhedsskadeligt.

Øget oplysning og flere kampagner virker som slag i luften, for hvem ved ikke, at alkohol og tobak er skadeligt? Det er kun overfor nye generationer, at den viden skal gentages. Reduktioner i forbruget følger derimod af ændrede normer i samfundet. Andelen af rygere er dalende, selvom prisen på cigaretter faldt kraftigt ved afgiftsnedsættelsen i 2003, for rygning i ikke-rygeres nærvær accepteres ikke længere som god social adfærd og er nu endda forbudt. Tilsvarende opfattes restriktioner på drikkeriet som så naturlige, at det nu er de færreste arbejdspladser, der tillader øl i

frokostpausen, og medarbejderne skal hellere på fyraftensstrabadser i kondirummet end til gå-hjem-øl i kantinen

En afgiftsforhøjelse vil især ramme visse svage grupper med et lille samlet forbrug, hvori alkohol og tobak udgør meget store andele, for disse mennesker kan ikke nedsætte deres i forvejen minimale forbrug af andre varer. Over for disse grupper virker øgede giftskatter snarere som en straf end som den tiltænkte hjælp, og det kan have utilsigtede konsekvenser. Tidligere tiders socialrealistiske romaner om faderen i huset, der drak daglønnen op, så hustru og børn måtte klare sig uden husholdningspenge, illustrerer problemstillingen. Mere aktuelt kunne man frygte, at visse pensionister vil fravælge den varme mad fra kommunen for at få råd til snaps og cigaretter. En indsats skal målrettes disse udsatte grupper, der kan finde på at kompensere højere priser på øl og cigaretter med fx ringere kost. Man opnår intet ved som ren refleks at forhøje afgifterne på de usunde varer - det viser en vis handlekraft og kan give skatteindtægter, men løser ikke sundhedsproblemet.